

Persoonlijke keuzes – onderhoud instituties

Gewenning aan 'Angels'

Wat denk jij bij de stelling dat onze tijd democratischer, rechtvaardiger en minder gewelddadig is dan ooit? Toen ik die stelling onlangs tegenkwam moest ik denken aan de verzuchtingen over het tegendeel: "in wat voor wereld zijn we terecht gekomen?". Wat we sinds '9/11' in de Westerse wereld meemaken schokt historisch gegroeide waarden diep; het kan toch niet zo zijn dat Islamfanaten onze manier van leven met bomgordel en kromzwaard achteloos te lijf gaan? Toch toont Steven Pinker, hoogleraar aan Harvard, overtuigend aan dat de tegenwoordige instituties ons verzekeren van een goed en geordend bestaan (zijn [Ted talk](#)). Tot vier eeuwen geleden waren openbare terechtstellingen opgetogen volksvermaak en stond op belediging van de koning de doodstraf. Het korte leven was een voorbijgaande zucht, onderworpen aan willekeur en rechteloosheid. Pas toen de leden van de Volkerenbond na WOII de VN oprichtten, werden burgerrechten internationaal aanvaard en de norm voor de verhouding tussen burgers onderling en de overheid. Pinkers' boodschap gaat over de vraag hoe de sterke verbetering sinds WOII mogelijk was. Hij vraagt aandacht voor 'The Better Angels of Our Nature': empathie, solidariteit met de zwakken en in wetten verankerde aanspraken op gerechtigheid. Deze 'Angels' waken over het bestaan doordat we er elkaar op kunnen aanspreken; wie er in het klein of in het groot inbreuk op maakt moet zich vroeg of laat verantwoorden.

Terugkeer van 'Het Kwaad'.

Kun je dan zeggen dat we het tegenwoordig wel voor elkaar hebben? Blijkbaar toch niet, anders waren we niet zo geschokt over gebrek aan vertrouwen en de onmacht tegenover de bijna terloopse moordzucht van aanvallers op 'onze manier van leven'. De Oostenrijkse hoogleraar Strasser heeft indringende observaties over 'onze manier van leven'. Die verzwakt van binnenuit door wat hij noemt de terugkeer van 'Het Kwaad'. We bekeken onszelf 50 jaar lang te positief, alsof we de menselijke perfectie naderden. Het is waar dat instituties als democratie en stemrecht decennia lang de 'Better Angels of our Nature' tot uitdrukking brachten en dat we er op konden vertrouwen dat ze zelf borg stonden voor altijd durende continuïteit. Wat er met onze manier van leven aan de hand is blijkt, volgens Strasser, uit de gemakzuchtige veronderstelling 'dat dit op eigen kracht zomaar goed zou blijven gaan'. De instituties hebben onderhoud nodig om niet te verschrompelen tot naïeve sentimenten over de tijd 'dat alles nog goed was'. Je kunt op z'n minst zeggen dat dit een risico voor onze manier van leven is. Niet de brute aanvallen maar de gemakzucht tegenover de totalitair aandoende claim op 'vrijheid' bewijst het gebrek aan onderhoud van onze instituties.

Voorbeeldrol voor bestuurders en politici

Aan dat onderhoud kan niemand zich onttrekken, met een voorbeeldrol voor bestuurders en politici. Met Beyond Board stellen we dat onderhoud centraal. Ons streven is vanuit de bestuurlijke praktijk de stem te laten horen van hen die weten wat er op het spel staat als cynisme en wegkijken norm zouden worden. Bijvoorbeeld in verhalen over bestuurlijke dilemma's of over de persoonlijke, juiste keuze als de eigen toekomst in het geding is. De vraag vanuit de praktijk betreft ook de leemte als je voelt dat je leiding moet nemen maar er geen mogelijkheden toe hebt: geen toegang tot de relevante personen of informatie. Vertrouwen in instituties onderhoud je vanaf de plaats waar je verantwoordelijkheid neemt en je ervoor in het openbaar verantwoordt.

Cor de Feyter, augustus 2016